

1

לחמא עניא מרמיזים ענין זה שמדברים בלשון ארמי, כי לשנה הבאה נהיה בני חורין ונרבר בלשון ארמי.

וייש להרחיב הדברים יותר, כי באים כדיבורים אלו לומר לאדם עבודתו בליל פסח, כי מוטל על האדם בלילה הזו לתקן חטא עץ הדעת ומרמיז לו כי תכלית לילה זו הוא להגיע להדרגא הזו לדבר בלשון ארמית. והה"ק רבי צדוק הכהן גי'ע (קני' עמלה של תורה את א' מבאר מה דמצא הוא מיכלא דאסוותא, היינו רפואה למכתו של עולם, דהיינו חטא עץ הדעת שהוא קלקול העולם, והמצא הוא רפואה לזה הקלקול. וזה הוא עבודת הלילה לתקן זה הקלקול, ולכן מדברים דייקא בלשון ארמי להגיד להאדם כשיושב לאכול, שיזכור היטב עד כמה יכול להגיע, להגיע עד הזמן שידברו בלשון ארמית, כמו אדם הראשון לפני החטא.

וייש להוסיף כי ענין לשון תרגום הוא קליפת נוגה, והוא הממוצע בין לשון ארמית, היינו הלשונות, וענין דיבור בל' ארמית, היינו התקן הקליפת נוגה ולהכניס כולו אל הקדושה. ואנו אומרים בתחילת ההגדה, כי עבודתנו בלילה הזה הוא להביא עולם התיקון, לשנה הבאה נהיינו בני חורין ע"י עבודת ליל הסדר, ונוכל להכניס ארמית לקדושה.

גמרא זו א"א לפרש באופן הנ"ל, ועיי בדברי התבואות שור מה שמיישב הדברים לפי דברי הגמרא בחגיגה. ונראה לפרש הדברים עפ"י הספ"ק משמע שלום להרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע [הובא באור גדליהו לאאמ"ו ולה"ה (במאמר ליום הכפרים)], דמה שצדיקים מתים מחולי מעיים כדאיתא בגמרא (כתובות ק"ג) שרובן של צדיקים מיתתן בחולי מעיים, כי מטילין רעי הוא הדבר היחיד שאין ביכולת האדם לקדש עצמו שיהיה כמלאך, ורק בדבר הזה נתפס בו ענין המיתה. עכת"ד הק' [ועיי שפ"א תוריע תרנ"ו]. ולפ"ו יש לבאר כי ענין מטילין רעי ככהמה הוא כאמת דבר א' עם גמ"ס כבהמה, כי משם הוא ענין המיתה. ולפ"ו שפיר מוכן מה שקודם החטא היה בו רק ב' דברים כבהמה, כי ענין מיתה לא היה. ויש להבין יותר כי כל ענין פסולת מהאוכל הוא רק לאחר חטא של אדם הראשון וקודם זה לא היה ענין של מטילין רעי כלל, כי כל ענין מטילין רעי הוא מקללת הבריא של קוץ ודרדר תצמיח לך. וממילא לא היה מדבר בלשון הקודש.

בספר עטרת ישועה (פסח את נ"ג) ביאר עפ"י הנ"ל כי לעתיד שיהיה בלע המות לנצח, נדבר ענה"פ בלשון ארמי כמו אדם הראשון קודם החטא, ולכן כהא

וממילא גם בדמיון לעליתם היו לו ב' דברים, היינו ליל בקומה זקופה ויש לו דעת, אבל מעלה השלישית לספר בלשון הקודש כמלאכי השרת לא היה לו, דא היה לו דמיון יתר למלאכי השרת מלתחתונים. אבל לאחר חטא עץ הדעת שנגרם לו מיתה אז יש לו דבר שלישי דומה לבהמה ולחתוננים, ולכן אז סיפר דייקא בלשון הקודש. וממילא מבואר דעד חטא עצה"ד סיפר בלשון ארמית, לשון שמלה"ש אין מבינים.

ובגמרא (תנ"ג ס"ג) מבואר ג' דברים שאדם דומה לבהמה, והם אוכלין ושותין, פריין ורכין, מטילין רעי, ולפי

המפרשים העירו אמאי אומרים הא לחמא עניא בלשון ארמית, ועוד צ"ב מה המכוון במה שאומרים הא לחמא עניא בתחילת הסדר.

איתא בגמרא (פסחין לה:) אמר רבי יהודה אמר רב אדם הראשון בלשון ארמי סיפר, וכיאר התבואות שור (שם בחידושי) ע"פ דברי חז"ל (כר"י פ"ד וזבא ביש"י עה"פ ויפח באפ"ו) שאדם הראשון נבוא מעליונים ותחתונים שלא יהיה קנאה במעשה בראשית, וחיינו כי חלק העליונים וחלק התחתונים היו שווים. וכיאר שם כי אדם הראשון קודם החטא הי' לו ב' דברים דומה לבהמה, אוכל ושותה, ופריין ורכין,

2

והלבוש הגדה של פסח

הלקח

כל דכפין ייתי ויכול כל הצריך ייתי ויפסח

יש לבאר אמאי דוקא בפסח על האדם לעשות מעשים כדי להכניס אורחים לביתו, וכן לטרוח לדאוג שאם לאחרים יהיה מה לאכול בחג, וכעין שמצינו בהלכה הפלגה יתירה ענין מעות חיטיס שתקנו חז"ל. נבפשות י"ל שהוא כמו שאר עניני חירות של הלילה הזה, ודרכו של המלך שיסעוד עמו, ולדאוג שגם לאחרים יהיה להם לאכול.

אך י"ל עומק הכוונה כזה באופן אחר. איתא בתורת כהנים (פרשת שמיי) על הציווי שיקחו עגל בן בקר לחטאת ושעיר לחטאת שיבא שעיר עזים וכפר על מעשה עזים - חטא מכירת יוסף ששחטו שעיר עזים, יבא עגל וכפר על מעשה עגל. ועוד איתא שם בתו"כ עה"פ ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבכם, ולא פירש לנו התו"כ באיזה יצה"ר מדובר. והנה במשך חכמה (ריקיא טו, ל) כתב שכשישראל חטאין בדברים שבין אדם למקום או פוקד עליהם חטא העגל, ואם ישראל חטאין בדברים שבין אדם לחבירו אז פוקד עליהן חטא מכירת יוסף, וכמו שאמר חז"ל שלא נעשו גשרה הרוגי מלכות אלא בחטא מכירתו, ושל יוסף, ובכל דור עדיין החטא קיים, וי"ש בפנים שמבאר כזה נוסח התפלה שורון [ועי' ש"ך עה"ת ויקרא טז, טז. טז. צדיק שקלים אות ט, שם משומאל שמיני תרע"ט].

והנאון ר' אלחנן (קובץ מאמרים מאמר מעשה אבות סימן לבנים) כתב שבזה יש לבאר דברי התו"כ הנ"ל שזוהו השיבות בין חטא העגל למכירת יוסף שהם שני ראשי החטא, והם מרמזים על שני סוגי החטאים בין אדם למקום ובין אדם לחבירו. וכן מרמזים הם על שני שורשי העבירות כי כידוע כל עבירה שורשה או משורש הכעס שמוליך עבירות בין אדם לחבירו, או משורש התאוה הגורם לחטאי בין אדם למקום.

והקשה שם ר' אלחנן קושיא נפלאה, והיא כי כל המעיין בקורי הדורות יקשה לו איך יכלו שונאי ישראל להשתלל בכל דור ודור עלילה שפילה אשר בשקר יסודה הידועה בשם עליה דם, הרי הכלל הוא ששקר שאין בו קורטוב של אמת אינו יכול להתקיים (עי' סוטה לה), ואיך יתכן שהשקר הזה של עלילות דם שאין בו אמת יעמוד לימים רבים מדור ודור. אלא מבאר רבי אלחנן שבוראי העונש הזה מכון מידה כנגד מידה כנגד עון מכירת יוסף שנאמר בו ויטבלו את הכתונת בדם, ונפרעין עבורך בכל הדורות. אך עדיין צ"ב למה ועל מה קשור חטא מכירת יוסף לחג הפסח וכן למה העלילות דם תמיד היתה קשורה לחג המצות. במעשי ה' ביאר טעם ב הטיבולים בליל הסדר, שמרמזים לב ההטבלות בדם הקשורות לגלות וגאולה מצרים. א' כנגד מה דכתב במכירת יוסף ויטבלו את הכתונת בדם, וכידוע שעיקר

הסיבה לגלות מצרים דהיינו קרשי השעבוד ואופן הגלות, היתה בשביל חטא מכירת יוסף שגורם לזאת. ואם כן הגלות התחיל בהטבלה בדם של מכירת יוסף ויטבלו את הכתונת בדם. וב' כנגד מה דכתב כיציאת מצרים ויטבלו בדם אשר בסף. וגם בזה יש לבאר מה הענין להזכיר חטא מכירת יוסף וההטבלה בדם בליל הסדר.

אמר חז"ל (י"א, א.) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, והיינו שבכל שנה בבוא חודש ניסן מתעורר למעלה זמן פקידה ועת רצון שיגאלו בני ישראל מהגלות. והנה בית המקדש נחרבה על עון שנאת חנם שלא נהגו ישראל בעניני בני אדם לחבירו כדבעי, וענין זה עדיין מוקד בינינו. ובבוא עת פקידה של ימי ניסן העלילו על בני ישראל בעלילות דם להזכירם חטא מכירת יוסף שהוא שורש חטאי בין אדם לחבירו, כדי להודיעם

שעל כל או"א לתקן עון השנאת חנם באהבת חנם וכזה יודעו בתשועת עולמים, ולזה מרמזים להטבלת הכתונת בדם בליל הסדר. ולכן דייקא בפסח מרבים במצוה של הכנסת אורחים, הכל כדי לתקן חטא מכירת יוסף, ולקרב את הגאולה השלימה.

וכזה יש ליתן טעם לשבח מה דקיי"ל אודח מיטב על שולחנו עכ"ז בעה"ב מברך לפי שנאמר טוב עין הוא יבורך, ויש להבין אמאי בכל ימות השנה לא אמרינן שטוב עין הוא יבורך כדאיתא בגמרא (בבבא טו) דבעה"ב כוצע ואורח מברך, אלא המכון הוא שבליל פסח עיקר העבודה היא להפוך הצרי עין שבגללה באה הגלות ולהרבות בטוב עין, ולכן יש לבעה"ב לברך להראות חשיבות מיוחדת למי שנוהג בטוב עין בליל הסדר.

עבדים היונו לפרטת בתלמים. מה שמקטין הראשונים יא למה לא תיהנו ברכה שזינוו לספר ביראת מלרים, ויש מתרנין שכלל בצרכת דאשר גאלנו, ואינו מוכן לכאורה דלמה לא מצרכון טובר לעשייתו קודם שמתחילין לספר ההגדה. וי"ל דאיתא בצרכן טרבו פסחים [קט"ז ע"ה] מתחיל בגנות ומסיים בשבח עבדים היונו מתחלה ע"פ"ה בון אבותינו וכו'. והנה כמו שחייב אדם לראות את עלמנו כאינו בורא ולא ממלרים, כמו כן חייב אדם לראות עלמנו כאילו בורא בו ע"פ"ה, ועכשיו קרבו המקום לפעולתו, והיום צילנה הזה שילחנו ממלרים התחיל לעבוד את הסם בתחלה

ואף אחת הקב"ה את שניו. כחיו [ירמי' ל"א כ"ח] אבות אכלו צומר ושני צנים תקרינה. עינינו רואות כי האבות העפ"י שלא סרו מדבר כי ועושים כל מלותיוכין מלות הנשים מלומד, אבל אין שומעים ולא לומדים ולא ישמע על פיהם שום דבר תורה או מוסר, ואינו מקבל פני שום מורה תורה, והצנים שאינם רואים ושומעים מאבותיהם שם שמים שגור צפיהם ולא ראו ליקח עוסר, להם נחשב מעשי אבותיהם שגטון ושטוף שומרים שנה

בהמית הנוכחית אותו לילה. והנה מנינו בעצילת גרום שמצרכין לאתר עבולה מפני שקודם עבולה אינו יכור לומר יאנו (פסחים ז' ע"ג), הכל נמו קודם ספור יניחת מלרים אינו יכור לומר מנינו מפני שצדין אנו צבתינה כחתי כי משיבדי ע"פ"ה, ולאחר הספור שובל לומר וזינוו אז בורא נכלל בצרכת אשר גאלנו ודו"ק.

וזה היא טגת המסדר הגדה כהא לחמה עניא די אכלו אצבתנה בארעה דמלרים, וען דחנו פורסון מנה טימה קודם ספור ויאשינו בלו צרכת המניחה, מה שחין אזי שישין כן בשאר ימות השנה, (שמצרכין תהלה ואח"כ צולטין כזו שיכרך על השלומה), שגם זה מורה על כוונה טיח המני בלנו ראיין עלמנו כאלו היינו עבדיו ע"פ"ה, לכן אינו פורסין אותו בלו ברכה כמו שאכלו אצבתנה בארעה דמלרים שבו פורסין בלא ברכה, שלא היו מליוון על כך צדין (שהיו חס ממלוח), עד לאחר גאולתן שקבלו בתורה.

ומניחים הפולין ואינם חוכלין בעלות, ע"כ ואלוים מכלל ישרתו, ואין להאשימם כי אבותיהם אכלו האפיקורסות כצומר שלא נגמר פרי המניחה אלסם עדיו, ובניכס מקכה שניכס. וכייוו דמרחו בעל הגדה לאצי כרשע שצנו ושבז על שולחנו וכופר בעיקר, (וזה לפי שהוליו את עלמנו מן הכלל כפר בעיקר, ואף אחת, פי גס אחת אציו, ודרכה לפניו ולאחריו חס לא אכלה צומר לא הוקדו שניו של זה).

אורח חיים

הוצאת ארבע וגו' - ביאר ארבע לשונות של גאולה שידוע שקבעו חז"ל גדרם ארבע כוונות של יין, ויש להסביר ענין ד' לשונות. וגם הלא יפה הקשה המדרשני בפרק ערבי פסחים (לדב מדפי המדרש) למה זה קבעו ארבע כוונות של יין ולא ארבעה מיני לחם או משר וכוונתה חנה, תניא ביערבי פסחים (קת"א) יתנו רבנן כוס חמישי אומר עליו הלל הגדול, הובאה נוסחה זו בריף (כ"ב מדפי הריף) וברמב"ם (הלכות חמין ימצה ח"ו וכשריע' תפ"א) שמעיה לעשה כוס חמישי ואינו לעיכובא. והוא פלא ממה נפשך אי צריך להיות חובה אי לא יביא כלל אבל הענין, דמושב פשוט הוא שאי אפשר לעשה שיחא איש המנוי שהוא בעבד מיני העומה בעבודת חומר ולבנים יעלה במשך מיטע למעלת ישראל, שיחא ראו לעמוד במעמד הר סיני לקבל התורה במורא גדול של גילוי שכינה, ועל כרחק נדרש להעלות דעתו וצלמו של האדם לאט לאט, וכך היה בישראל, שהיו מנושמים בצורה ובידעת, ונתעלו במשך מועט עד שהגיעו להר סיני והיינו ד' לשונות של גאולה: מתחילה "הוצאת ארבע מתחת סבלות מצרים" - שהוא עסק חומר ולבנים, שיצאו מזה משעה שהגיעו למכת ערוב... ועדיין היו בחזקת משועבדים לעבודת עד שהגיעו למכת ברד, שאז החל פרעה להוקיר מעבודתם" - ועל זה כתיב "הוצאתי אתכם לשבח. ועדיין היו תחת משרת המלכה דעת המלך עליהם, ובמכת כנורות הגיעו למעלת בני חורין, על זה כתיב "גאלתי וגו' ואחר כך העלה אותם הקב"ה למעלת "ולקחתי אתכם לי לעם וגו'" (שם פסוק ז') בשעת מתן תורה, שנברחה ברית בין הקב"ה לישראל, וקבעו לזכרון ארבע כוונות, כאשר שאין מאכל ומשקה משנה תואר מניו ודעתו של אדם כמו שתיות יין המשמח לב ומטיב גוה נכי התקנה

הואת היתה כנגד השנינים בדעתם ועלמם של ישראל עד לדוגת מקבלי התורה... "ידעתם כי אני ה' וגו'" (שם) - היא הבטחה אחרת, ולשון חמישית של מעלה, שכל כך תעלו בדעת עד שתגיעו למדרגה של "ידעתם" היינו דבקוק דעת אלוהים... והדבר מובן שידעה בזמן מאוחר מהמדרגה הקודמת, כמו הלשונות הקודמים, והיה זה משעת מתן תורה ואילך... וראוי לדעת שהבטחה זו אין הפירוש שיהיו כל ישראל בוז הבטחה, דהא אי אפשר שהתנה אומה שכל אנשיה יהיו משיקעים בדעת אלוהים, אלא הפירוש שידעו כשב הרבה אנשי מעלה... והיינו שביארנו ענין ד' כוונות שונותנו כל ישראל בצורתם וברדתם מכאשר היו כד' מדרגות, אבל יש עוד כוס חמישית כנגד זה הלשון של "ידעתם וגו'", ובאשר אין חובה לכל ישראל להגיע לזו המדרגה על כן זה הכוס הוא מצוה ולא חובה, עכ"ל, ובספר יתבי חיים (שמות שם הוי"ו ח"ה) ואפשר לומר, שלפי ביאורו של הנצי"ב ז"ל טעמו של דבר שקראים לכוס החמישית יבוסו של אלוהי הוא כי כיוון שהוא כולם ידעו את ה' כלשון המב"ם בהלכות מלכים (ג"ה)... ולזה הכוס החמישית תהיה אז חובה ולא רשות, עכ"ל, ועיין עוד בהעמק שאלה (ע"ה). 11. ז"ל המונה: אף הוא היה אומר... משפט המצרים י"ב חודש, עכ"ל, והרי ישראל יצאו בניסן, ואם כן מוכח שהמכות התחילו בניסן שנה קודם לכן, ועיין שם ב'תוספות יום-טוב: בשם הראב"ד. 12. דהיינו עבודה קשה של חומר ולבנים כלשון רבינו לעיל. 13. ז"ל הגמרא: בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, כתיב הכא "הוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" וכתוב התם (תהילים פ"א.) "הסירותי מסבל שכמי", עכ"ל. ולפי דעת רבינו, מניסן עד תשרי היו רק מכות דם צמרע וכינים, ומילא יצא שבמשך מכות

7

בשעת כאב צועקים

"הבה נתחכמה לו"
אמרו חז"ל שלשה היו באותה עצה בלעם איוב ויתרו, בלעם שיעץ נהג, איוב ששתק נידון ביסורים, יתרו שבוח מבני בניו ישבו בלשכת הגזית (סוטה

יא).
הקשה הגרי"ז צ"ל הרי כל מידותיו של הקב"ה הן מידה כנגד מידה, ובשלמא בלעם כיון שיעץ להרוג את בני ישראל מובן למד נהג. יתרו שברח על אף הכבוד שהיה לו במצרים שהיה מיועצי פרעה זכה שבניו

ישבו בכבוד וידונו את עם ישראל. אולם איוב הרי מה ששתק היה משיקולים וחשבונות דכיון שלא יועיל כלום בתוכחתו, א"כ מדוע ידבר ויעץ להם, ומדוע אם כן נענש ביסורים?

אלא תידין שהביא הקב"ה יסורים על איוב כדי שיעזק מרה על יסוריו. ואולם לכאורה לשם מה יש לו לעזוק על יסוריו, וכי בכך כדי להועיל, וכי זעקותיו יפאנו את יסוריו? אלא זהו הכלל כשנאוב צועקים, למרות שאין בכך כדי להועיל מאומה. זוהי התביעה ממנו מדוע לא זעק כששמע על גזירת הבנים, על כרחך שלא נגעה זאת ללבו ולא כאב לו וצריך ע"כ להעניש.

מכאן נלמד מסר עצום, פעמים אדם שומע או רואה חילול ה', בזיון תלמידי חכם או עלבון של צורבא מרבנן, ועומד שותק, וכשנשאל מדוע עומד על עומדו ולא קם ולא זע למראה עיניו ולמשמע אוזניו, משיב אותו אדם: יודע אני שלא תועיל תוכחתי מאומה, זעקותי לא יתנו פרי. זו אינה תשובה נכונה. התשובה האמיתית היא, מפני שאין הדבר נוגע ללבו, והוא לא חש את הכאב של חילול שמו ית', דאם היה כואב לו היה זועק! שהרי לו היה הדבר נוגע לכבודו הפרטי, הרי היה קם וזועק בכל כוחו, על אף שזעקותיו לא יועילו מאומה ופעמים אף יזיקו.

6

חישוב הקץ

שהקב"ה חישב את הקץ
רמז נפלא אמר רבי שמשון מאוסטרופלי צ"ל, כתוב בתורה שיעקב ביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתלקה ממנו שכניה. והיינו את הקץ שהקב"ה חישב, רצה לגלות לבניו.

הנה הקשו המפרשים, מדוע היו במצרים רק מאתיים ועשר שנים, ותיצו, כי האחים פגמו בשם הקב"ה כשמכרו את יוסף וצרכו את השכינה עימהם (תנחומא וישב), ושמו של הקב"ה הוא אהיה ומספרו בגימטריא הוא 21, והם היו תשעה אחים והקב"ה שצורף לענין, ממילא צריכים כפרה של עשר פעמים שם "אהיה" כלומר 210 שנים, וכך שהו במצרים.

יעקב רצה לגלות את הקץ, שידע שחטאו בשמו של הקב"ה אבל לא ידע שצירפו שכניה עימהם ולכן הכפיל את השם אהיה בתשע והתוצאה היא קפ"ט, רצה לגלות את הקץ כלומר שבשנת ק"ץ יצאו מצרים, אבל נסתלקה ממנו שכניה, אמר להם שמא יש בכם איזה פסול ח"ו, פתחו ואמרו שמע ישראל, כלומר סיפרו לו שצורפו את הקב"ה עימהם, ממילא לא יכול היה לגלות את הקץ, כי לא יצא בשנת ק"ץ, אלא בזמן של עשר פעמים אהיה.

(181)

משה רבינו גם ידע שיהיו במצרים זמן שיכפר על הפגיעה בשם הקב"ה אבל חשב שהכפרה תהיה על השם יהוה שזוהו 26 ואם נכפיל בעשר יצא ר"ס שנים, זהו שכתוב "וירא ה' כי סר לראות", הכוונה שבמשה טען שיש עוד זמן לגלות מצרים עד שיהיה מנין שנים של ס"ד כלומר 260, והקב"ה ענה לו ששמו אהיה, וממילא צריך רק 210 שנים, והגיע הזמן להוציא את בני ישראל ממצרים.

(260)

כתיב: זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים (דברים כד, ט). ענין הזכירו כאן בדרך בצאתכם ממצרים י"ל שאף שאמר הקב"ה בשעת צאתם ממצרים בחנייתם במרה (בשלח טו, כו) "כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך" ואחת מהמחלות היא שחין מצרים שאין לה רפואה (תבא כח, כז), וא"כ קשה איך נצטרעה מרים, שכמדומה

באר החיים

שפוך חמתך

כתב הרמ"א (סימן תפ סעיף א) "יש אומרים ששפוך חמתך ולפתוח הפתח כדי לזכור שהוא

שגם היא קבלה זאת, שהרי אמר אהרן (בהעלותך יב, יב) "אל נא תהי כמת" פי' שאין רפואה למכתה, אלא על כרחך שכשדיברה לשון הרע לא הועילה לה ההבטחה שינצלו מכל חולי ומדוי מצרים. וזה אשר עשה ה' למרים בדרך בצאתכם ממצרים אף שנתברכו אז בשמירה מכל המחלה אשר שם במצרים. עוד י"ל שהודיענו הכתוב שאף שכל מי שנה במדבר שתו ישראל מהבאר בזכותה, מ"מ לא הועילה הזכות להצילה מעונש דיבור לשון הרע. ואמרה התורה "זכור את אשר עשה ה' למרים" אף שהיתה "בדרך בצאתכם ממצרים" וכל ישראל שתו מי הבאר בזכותה. ובאה התורה ללמדנו גודל עון המדבר לשון הרע. (מב"ש)

ליל שימורים, ובזכות אמונה זו יבוא משיח, וישפוך חמתו על העכו"ם, וכן נוהגין, וכיוצא

הזו כתב רבינו ראב"ן מן הראשונים בספרו המנהיג' (הלכות פסח אות ב) "מנהג בכמה מקומות, בליל הסדר אין נועלים החדרים שישינים שם בליל פסח, כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל (ר"ה יא), ואם יבוא אליהו ימצא הפתח פתוח ונצא לקראתו במהרה [ולא יצטרך לפתוח הדלת], ואנו מאמינים בזה בזכות האמונה יבוא."

ואפשר לומר עוד, שעושים כן לזכור שבפסח מצרים אכלו בני ישראל את הפסח כשהם מוכנים ומזומנים לצאת, ככתוב (שמות יב, יא) "וככה תאכלו אותו, מתניכם חגורים, ונעליכם ברגליכם, ומקלכם בידכם", והיינו כדי שיהיו מוכנים לצאת ממצרים לאלתר מבלי להתמהמה, והכי נמי מכינים את הכל לביאת משיח צדקנו בלילה הזה. ויש להתבונן בזה, דאע"פ שברגע כמימרא יכול האדם להתלבש בבגדיו וליטול מקלו בידו לצאת ממצרים, מכל מקום אמרה תורה שיהא הכל מזומן בידו, והיינו שעל האדם להיות מוכן לגמרי לגאולה שלא יצטרך להתמהמה אף לרגע כמימרא

בעת הגאולה, ונלמד מזה לדין בגלות הארוכה והקשה הזו, וכולנו מייחלים ומצפים מתי תצמח קרן ישועתינו, שצריך כל אחד ללקוט ולאסוף מצוות ומעשים טובים כדי להיות מוכן ומזומן תמיד לגאולת עולם, ואם לא עכשיו אימתי.

ואף ב'ספורנו' פרשת מקץ (בראשית מא, י) מצינו דאיתקש גאולת מצרים לגאולת השלימה העתידה לבוא במהרה בימינו, דכתיב גבי יוסף הצדיק "ויריצוהו מן הבור - כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע, כאשר (ישעיה נו, א) 'כי קרובה ישועתי לבא', וכאמר (תהלים פא, יד) 'לו עמי שומע לי', וכן היה ענין מצרים, כאמרו (שמות יב, לט) 'כי גורר ממצרים', כאמרם ז"ל שלא הספיק בצקן אבותינו להחמיץ, וכן אמר לעשות לעתיד כאמרו (מלאכי ג, א) 'ופתאום יבא אל היסוד האדון', ולכן לא די במה שמשאיר את דלת פתוחה אלא העיקר הוא ההתעוררות שבכך להיות מוכן בכל רגע לצאת מאפילה לא גדול, אמן.

9 "סבבוני סבבוני סבבוני" - ג' סיבות התנגדות הגוים לישראל כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם, סבבוני גם סבבוני בשם ה' כי אמילם, סבבוני כדבורים דעכו כאש קוצים בשם ה' כי אמילם. זכר ג' פעמים סבבוני, כנגד הגוים אשר הם מתנגדים לישראל בג' התנגדות⁴³³. האחד מצד החילוק שיש ביניהם, שהרי אינם אומה אחת, כי כל אומות בעולם שהם מחולקים, מתנגדים זה אל זה, וזה אף באומות עולם עצמם, ולפיכך אמר, כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם. ועוד יותר יש התנגדות לישראל עם האומות בפרט, כי ישראל ואומות מובדלים לגמרי, שאין להם השתתפות יחד. ושאר האומות אף על גב שיש חלוק ביניהם מפני שהם מחולקים, יש להם השתתפות גם כן שהם אומות מתדמים, אבל ישראל והאומות אינם משתתפים כלל בשום דבר והם נבדלים⁴³⁴, כנגד זה אמר סבבוני גם סבבוני בשם ה' כי אמילם. ועוד יותר יש התנגדות לישראל

והאומות, כי יש אומות אשר הצלחת ישראל לא ימצא כאשר אותם האומות בהצלחה, וכן כאשר ישראל בהצלחה אין אותם האומות בהצלחה. וזה שאמר הכתוב (יחזקאל כו, ב) אמלאה החרבה, לא נתמלא צור אלא מחורבנה של ירושלים. וכן לעתיד לבא תבנה ותכונן במהרה בימינו, כאשר תרחב עוד עיר צור. ולפיכך כל גוים מסבבין את ישראל, וזהו ענין ג'. וכן התנגדות הוא התנגדות יותר מן הראשון, לכך בראשון נאמר כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם, בשני הוסיף לומר סבבוני גם סבבוני. בג' הוסיף לומר סבבוני כדבורים דעכו כאש קוצים בשם ה' כי אמילם.